

і міжнародної співпраці для запобігання і вирішення проблем довкілля.

В процесі екологічної освіти і виховання слід виходити з вікових особливостей оволодіння знаннями, навичками з вирішення проблем і розуміння цінностей стосовно довкілля.

Вкрай необхідним є використання для навчання широкого спектру освітніх підходів з акцентом на практичну діяльність, розвиток науково-технічних та інформаційних технологій.

Подальші дослідження та розвідки слід спрямувати на аналіз механізмів ефективної взаємодії влади і громадськості в сфері охорони навколишнього природного середовища, шляхів усунення розрізненості в діях влади і громадськості, а також розроблення та практичне впровадження програм підвищення екологічної рівня культури та освіти населення.

Література.

1. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України «Про Концепцію екологічної освіти в Україні» № 13/6-19 від 20.12.2001р. // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, 2002. – Квітень (№7).
2. Демешкант Н.А. Екологічна освіта та виховання як важливі складові формування майбутнього фахівця // Проблеми освіти: Наук. зб. / Кол.авт. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип. 55. – С. 137–141.
3. Колесник М.О. Етнопедагогічні підходи в екологічному вихованні й освіті/ М. Колесник // Біологія. Шкільний світ. – 2009. – Серп. (№24). – С. 3–8.
4. Колесник М.О. Форми, засоби та методи екологічного виховання учнів/ М.О. Колесник// Екологічний вісник. – 2006. - № 3. – С. 15–19.
5. Пруцакова О.Л. Сучасна шкільна освіта і запити освіти сталого розвитку / О.Л. Пруцакова// Екологічний вісник. – 2006. - № 6. – С. 20–21.
6. Загорський В.С. Екологічна освіта як важливий чинник освіти для стійкого розвитку/ В.С. Загорський, Є.М. Борщук// Науковий вісник НЛТУУ. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 227–230.
7. Оліферчук В.П. Еколого-освітній проект «ЕСО-ВБЕ»/ В.П. Оліферчук, М.Т. Матвієнко// Науковий вісник НЛТУУ. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 57–60.
8. Тітенко Г.В. Новий вектор спрямування професійно-орієнтованої підготовки фахівця еколога // Г.В. Тітенко, А.Н. Некрос, Н.В. Максименко, Н.Б. Кравченко// Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Екологія. – 2011. - № 944, Вип.6. – С. 77–82.
9. Ясинська А. Сучасні тенденції в державному управлінні системою екологічної освіти в Україні / А. Ясинська // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України [Текст]: наук. журн./Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова) [та інші]. – К.: НАДУ. – 2008. – №1. – С. 178–184.
10. Статистичний щорічник України за 2009 рік // За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2010. – 565 с.
11. Закон України «Про захист навколишнього середовища» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>.
12. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2818-17>.
13. Салтовський О. І. Основи соціальної екології: [Навчальний посібник] / О. І. Салтовський. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 382 с.

УДК 351.746.1

Юрій Овчаренко

АНАЛІЗ ВАРІАНТІВ ВИБОРУ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості воєнно-політичної обстановки навколо України. Проаналізовано можливі стратегії забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. Визначено пріоритетні напрями реформування оборонної сфери держави.

Ключові слова: європейська інтеграція, національна безпека, стратегія національної безпеки, позаблоковий статус держави, нейтральний статус держави.

✦ Нагальна потреба в постійному моніторингу ефективності державного управління в секторі національної безпеки, механізм якого тільки формується, та оцінці ефективності функціонування цього механізму державного управління в оборонній сфері, спричинили підвищений інтерес науковців та практиків до принципів формування механізму державного управління, розробки підходів щодо ефективного моніторингу діяльності органів державної влади в оборонній сфері, моделей, методів, інструментів оцінки ефективності державного управління забезпеченням національної безпеки нашої держави. Ряд вітчизняних вчених та державних діячів останнім часом приділили чимало уваги зазначеним вище проблемам.

У цьому аспекті доцільно виділити роботи: Горбуліна В.П., Шкідченка В.П., Богдановича В.Ю., Семенченка А.І., Бодрака Ю.Г., Шевченка В.Л., Шемаєва В.М., Ситника Г.П., Оболенського О.Ю. Серед зарубіжних вчених особливо слід відмітити роботи: Дж. Стігліца, Р. Стенфілда, Шахмалова Ф. І., Д. Кауфмана, Д. Бітема.

✦ Метою статті є аналіз варіантів стратегій національної безпеки України в контексті її європейського вибору.

✦ На рубежі століть воєнно-політична обстановка у світі, в Європі та навколо України залишається складною. Світовий досвід засвідчує, що воєнна сила залишається одним з найважливіших інструментів політики держав. За сучасних умов, не дивлячись на об'єктивне посилення миролюбних тенденцій, загроза виникнення збройного протистояння продовжує існувати. Спостерігаються деякі позитивні зрушення щодо переведення у практичну площину питань забезпечення європейської безпеки, але, на жаль, ці процеси ще не набули незворотного характеру. Сучасну воєнно-політичну обстановку довкола України слід розглядати як продукт взаємодії вже існуючих та нових полюсів (центрів) сили, що формуються. Її характеризують такі ознаки:

- на зміну зруйнованій старій двополюсній моделі блокового протистояння НАТО — Варшавський Договір приходить нова однополюсна «архітектура європейської безпеки», де роль головного архітектора відіграє НАТО;
- блок НАТО «переорієнтувався» з протистояння колишньому Варшавському Договору на «інструмент миру» в Європі;
- зміна характеру поляризації сил у світі призвела до виходу великої групи країн Східної Європи з-під російського впливу;
- НАТО, при провідній ролі США, перейшов від «стратегії стримування» до «стратегії розширення»;

© Овчаренко Ю.О., 2012.

- в країнах Східної Європи утвердились нові політичні режими;
- в країнах Центральної та Східної Європи, що залишилися поза увагою НАТО та ЄС, набирають сили ідеї створення регіональних структур безпеки;
- країни з могутнім воєнним та економічним потенціалом (Німеччина, Франція, Велика Британія, Російська Федерація) намагаються відтворити у Європі нові центри сили із залученням в їх орбіту держав з найближчого оточення або таких, що не мають чітко визначеного зовнішньополітичного курсу.

Зміни геополітичного характеру, становлення нових держав та союзів, виникнення широкого спектру загроз та ризиків, які переростають у конфлікти, впливають на формування воєнно-політичної обстановки у Європі, основним змістом якої стає розбудова нової архітектури безпеки на всьому євроатлантичному просторі. Визначальним чинником у формуванні воєнно-політичної обстановки на європейському континенті є і в найближчий перспективі залишатиметься процес розширення НАТО на Схід та процеси, що з ним пов'язані.

Характерними ознаками сучасної міжнародної ситуації в східноєвропейському регіоні, до якого належить й Україна, є відсутність структурованих механізмів безпеки, очевидна політична спрямованість більшості країн регіону на повномасштабну інтеграцію в європейські і трансатлантичні військово-політичні та економічні структури, пріоритетність якнайскорішого вступу до НАТО та Європейського союзу.

З огляду на таку воєнно-політичну обстановку в Центрально-Східній Європі можна з високим ступенем вірогідності стверджувати, що країнам регіону, у цілому, не загрожує безпосередню агресія, оскільки членство в НАТО деяких з них істотно зменшило небезпеку такого роду. Але на зміну колишнім прийшли загрози і виклики іншого порядку, пов'язані з новими геополітичними тенденціями [8].

Значний вплив (якщо не визначальний) на розвиток воєнно-політичної обстановки на Європейському континенті має протиріччя, яке виникло ще за часів холодної війни між США (НАТО) та СРСР (ОВД) і зараз продовжує існувати у відносинах між США (НАТО) та Російською Федерацією.

Виходячи з попереднього аналізу, можна дійти висновку, що рівень загроз у воєнній сфері, порівняно з часами «холодної» війни, значно знизився, що певним чином позначилося і на процесах, пов'язаних з воєнною реформою в Україні, становленням та розвитком системи державного управління Збройними силами.

На сьогодні виникає потреба остаточного вибору вектору стратегічного курсу України щодо забезпечення національної безпеки і оборони. Адже юридично закріплений законодавством і Воєнною доктриною України курс нашої держави на забезпечення повноправної участі в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки набуття членства в ЄС, посилення стратегічного партнерства з Російською Федерацією, фактично, невпроваджений, зважаючи на різні погляди політиків і суспільства загалом. Враховуючи нові світові загрози і виклики сьогодення, перед державою стоїть вибір оптимального варіанту забезпечення власної безпеки [46]. Як відзначив Секретар РНБО А. Ключев: «У сфері зовнішніх загроз перед нами стоїть завдання-виробити чіткі механізми невілювання різновекторних геополітичних впливів на Україну в умовах недостатньої ефективності міжнародних гарантій безпеки» [6].

Західноєвропейський вектор.

Позаблоковий статус України закріплений у Законі «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», але її географічне розташування, унікальний потенціал створюють передумови для перетворення України в активного гравця континентального масштабу. Тому євроатлантична інтеграція, хоча і не актуальна сьогодні, але потребує додаткового розгляду у майбутньому. Перспектива такого варіанту забезпечення національної безпеки передбачає приєднання до воєнно-політичного блоку НАТО у подальшому. Членство України в Альянсі є оптимальним рішенням з огляду протидії транснаціональним загрозам. На рівні окремої держави ефективно протидіяти цим викликам досить важко, особливо з огляду на рівні економічного і технологічного розвитку України. Країни-лідери нині радикально переглядають свої концепції оборони і безпеки, віддаючи перевагу глобальним експедиційним операціям перед стаціонарною обороною, кооперації й інтеграції – перед виконанням військових завдань власними збройними силами.

Крім того, як свідчить досвід країн-учасниць військово-політичних блоків (і на самперед НАТО), скоординована загальна політика у царині безпеки обходиться державам дешевше, ніж забезпечення власної безпеки самостійно, коли потрібно будувати систему оборони «за всіма азимутами».

Ставши членом військово-політичного блоку, Україна отримає можливість брати безпосередню участь у прийнятті рішень, які не тільки стосуються національних інтересів, але і створюють сучасну архітектуру безпеки у регіоні в цілому.

Досить перспективним варіантом гарантування безпеки в Україні нині може бути щорічне нарощування обсягів співробітництва з НАТО до того рівня, коли вступ до Альянсу стане суто формальною процедурою. Приналежність такого рішення пов'язана з достатнім ступенем свободи у визначенні країнами-учасницями свого внеску у військово-політичну активність Альянсу; можливість виходу на нові ринки збуту озброєнь, доступу до новітніх технологій, модернізації власних озброєнь і диверсифікації військового арсеналу; поліпшенням інвестиційної належності держави.

Єдина і допоки непереборна перешкода полягає в тому, що вибір одного з векторів зовнішньополітичної інтеграції для України пов'язаний з внутрішньополітичним і внутрішньонаціональним конфліктами.

З іншого боку, до того моменту, коли політикам і суспільству таки вдасться досягнути згоди з цього питання, участь у НАТО може втратити для України нинішнє значення. Адже вже тепер висунуто проект «Глобального партнерства», який може перетворити НАТО на зовсім нову глобальну систему безпеки, ставлення до якої формуватиметься з чистого аркуша.

За 20 років, що минули з моменту набуття Україною незалежності, навколишній світ істотно змінився і готується до ще більш масштабних змін. А внутрішня і зовнішня політика сьогоднішньої України здійснюється в застарілій системі координат двополосного світопорядку. Питання про членство в НАТО або інших міжнародних військових організаціях повинно бути не самостійною проблемою, а похідною від стратегії національної безпеки України. А стратегія має давати чітке уявлення про роль, яку відіграє країна у світовій політичній та економічній системах.

Приєднання України до НАТО має певні переваги, адже передбачає певне вирішення питань запобігання збройній агресії з боку будь-якої держави у подальшій

перспективі. При цьому, вирішення питань прикордонних конфліктів з сусідніми державами стане справою НАТО, що за своїм потенціалом є найпотужнішою і найавторитетнішою військовою силою у світі. Іншою перевагою вступу до НАТО є відкриття доступу Збройних сил України до оборонних технологій НАТО (системи зв'язку та управління, стандарти палива, зразки техніки тощо). Розвиток таких технологій в Україні сьогодні неможливий через недостатнє фінансування Збройних сил. А створення і розвиток сучасних технологій військового призначення Україною вимагатиме мільярдних витрат протягом 10–15 років.

Вступ до НАТО означає також кооперування у розробці озброєння та військової техніки на основі проведення спільної військово-технічної політики (військово-технічне кооперування при спільних розробках з країнами-членами НАТО). Всі держави-члени НАТО сьогодні є високорозвиненими державами не тільки у військовому секторі, але й у галузях технологій індустрії, сервісу тощо. Їх ВВП на душу населення значно перевищує середньосвітовий.

Враховуючи всі «за» і «проти», необхідно зазначити, що процес вступу України до НАТО викличе негативну реакцію з боку Російської Федерації. Це пов'язане із загрозою звуження воєнно-політичного впливу цієї держави на Україну. Причому РФ хвилює не сам факт вступу України до НАТО, а послаблення можливостей впливу цієї держави на населення України у східних регіонах та на Півдні, насамперед у Криму. Іншим недоліком є значні відмінності, які існують між українською армією і збройними силами держав-членів НАТО: технічні, організаційні, мовні тощо. Стандарти, які існують сьогодні у НАТО, є надзвичайно високими. І це не тільки заробітна плата військовослужбовцям. Це і оснащення, і система проходження служби, що значно звужує можливості протекціонування, мовна підготовка та багато інших елементів.

Досягнення цих стандартів вимагатиме чималих витрат з боку держави і зусиль щодо перебудови існуючих принципів Збройних сил України, які закладалися ще за часів колишнього СРСР. Такий недолік можна вважати тимчасовим, однак вплив його на Збройні сили та державу може бути значним.

Вступ України до НАТО означатиме підтримку політики Альянсу щодо низки питань. Одне з них – тероризм. Пряма участь у колективних зусиллях і антитерористичних операціях, звісно, не буде обов'язковою, однак Україні у майбутньому як члену НАТО доведеться докласти певних зусиль щодо виконання колективних зобов'язань. Вид і форма таких зусиль є результатом політичних рішень.

У разі вступу до НАТО Україна посилить свої позиції у питаннях забезпечення національної безпеки у воєнній сфері. Ризик бути втягнутою у воєнний конфлікт один на один з агресором зменшиться до мінімуму, політика забезпечення безпеки, утримання Збройних сил, їх функціонування в сучасних умовах стане більш ефективним.

З іншого боку, Україна повинна буде виконувати зобов'язання, що передбачені членством НАТО, тобто, вона втрачатиме самостійність у вирішенні питань безпеки. Суттєво погіршаться стосунки з Російською Федерацією [7].

Східний вектор

Україна може реалізувати інший варіант забезпечення національної безпеки, приєднавшись до Організації договору з колективної безпеки (ОДКБ). Адже є прикла-

ди, коли цей шлях обрали деякі республіки колишнього СРСР.

Перевагами такого вибору держави може бути те, що при його реалізації Україна, швидше за все, збереже нормальні стосунки з Російською Федерацією. Політичний, економічний, інформаційний тиск на Україну з боку РФ буде послаблений. Україна певним чином зможе відновити окремі галузі з випуску продукції військового призначення (окремих існуючих зразків техніки, окремих військових замовлень з боку Росії й інших республік колишнього СРСР).

Однак, окрім переваг, існують і недоліки, які не менш суттєві. Нині основа колишнього воєнно-економічного співробітництва Російської Федерації й України значно підірвана. Існують великі розбіжності між оборонно-промисловим комплексом України та Росії. Ці розбіжності обумовлені цільовим призначенням оборонних підприємств і можливостями їх функціонування. Так, наприклад, в Україні не виробляється і не буде вироблятися військова продукція, що вироблялася за часів СРСР, і яка цікавить сьогодні Російську Федерацію. Насамперед, це балістичні ядерні ракети, атомні підводні човни, стратегічні бомбардувальники, зенітні ракетні комплекси середньої та далекої дії, атомна зброя.

Отже, комплексу енергозатратного виробництва, у якому задіяні тисячі підприємств, в Україні сьогодні не існує. Залишилися потужності щодо створення великих кораблів, однак це лише мала частка колишнього могутнього українського ОПК. Створення такого комплексу вимагатиме від України більших витрат, ніж всі витрати, що пов'язані зі вступом в НАТО протягом 20 і більше років. Ті зразки озброєння і військової техніки, що випускає сьогодні Україна (танки, бойові броньовані машини, транспортні літаки, компоненти електроніки тощо) Росії не потрібні, у неї є власний ОПК, який функціонує автономно, не потребуючи зайвої конкуренції. Руйнувати його, створюючи нові кооперативні зв'язки з Україною, Росія не збирається.

Усі підприємства сьогодні орієнтуються на світові ринки. Досвід кооперації України з РФ щодо створення літака АН-70 показав, що Україна для Росії швидше конкурент у цій галузі, ніж партнер. Тому недоліком приєднання до ОДКБ можна вважати і економічний аспект.

Приєднання України до ОДКБ повинно бути обумовлене більш глибокими змінами воєнно-політичної обстановки в бік військового протистояння між НАТО та РФ і її союзниками по ОДКБ. Сьогодні приєднання до цього України не спостерігається. Отже, вступ нашої країни до ОДКБ буде менш прийнятним з точки зору забезпечення національної безпеки у воєнній сфері. Хоча при бажанні Росії очолити процес побудови нової системи колективної безпеки, про що висловився Президент цієї держави Д. Медведєв, Україна могла б приєднатися до цього процесу.

Багатовекторність.

Позаблоковий статус без права на нейтралітет, як одна з можливих альтернатив для України, може розглядатися, підтриманий Договором про гарантії військової безпеки України з боку провідних ядерних країн. У такому разі, Україні доведеться орієнтуватися лише на власні сили, без права стати членом будь-яких військово-політичних союзів і без забезпечення основного права нейтральної країни – недоторканості її території. Проте Україна одержить певні зовнішні гарантії військової безпеки від країн-гарантів.

Перші кроки до такого Договору було зроблено у 1994 році під час підписання «Меморандуму про гаран-

тії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї», також відомого як Будапештський. Проте Меморандум – це політичний документ, що не має юридичної сили, як, наприклад, стаття 5 Положення про колективну оборону НАТО.

Успіх у набутті Україною позаблокового статусу буде залежати від її наполегливості під час обговорення політичних, військово-політичних і економічних ініціатив на міжнародному рівні. Не виключено, що головною перешкодою на цьому шляху стане проблема забезпечення військової безпеки України власними силами. Як одну з альтернатив можна розглядати модель позаблокового статусу, посилену Договором про гарантії безпеки України з боку однієї з країн «великої вісімки» (посилену позаблоковість). Проте тут необхідно чітко знайти відповіді на три запитання: Які стратегічні інтереси країни-гаранта в регіоні, частиною якого є Україна? Інтереси якої держави зацікавляються таким Договором, на які саме поступки може піти Україна, підписуючи такий Договір? Два з найімовірніших кандидатів на можливе підписання Договору – США і Росія – мають настільки складнопереплетені інтереси і цілі, настільки амбіційні плани щодо облаштування регіонального майбутнього, що, швидше за все, запропонують Україні піти на неприйнятні і вкрай невідповідні поступки.

На порядку денному України – правильне визначення пріоритетів державного розвитку, радикальний перегляд концепції національної конкурентоспроможності й безпеки. «Великою державою» за російським зразком Україна не стане ніколи, насамперед через суттєву відмінність історичного досвіду і, відповідно, стартових умов незалежності.

Ми не володіємо ні потужним військовим, ні енергетичним потенціалами. Але великий український проєкт не просто можливий, а звичайно потрібний. Пошук унікального шляху України в сучасному світі як основи національної ідеї є першочерговим завданням для нашої держави.

У разі формування й реалізації стратегії «багатовекторного (позаблокового) курсу», національні інтереси України можуть бути найбільш захищені лише за умови, що усі складові національних інтересів: державний суверенітет, територіальна цілісність, соціально-політична стабільність суспільства, захист конституційного ладу, стратегічна стабільність і безпека у ближньому зарубіжжі, стратегічна стабільність у світі, забезпечення вільного доступу до життєво важливих економічних, стратегічних зон і комунікацій матимуть однакову значимість. Але реальна політика може мати різноманітну «мозаїку», що продиктована необхідністю досягти тих чи інших більш значимих цілей на певному проміжку часу [1; 2].

Нейтральний статус.

Статус нейтралітету України накладе заборону лише на її участь у військово-політичних блоках, але не обмежує розвиток економічного і зовнішньополітичного напрямів, що найбільш відповідають національним інтересам держави. Цим шляхом прямують нейтральні європейські держави: Швеція, Австрія, Фінляндія, більшою мірою, Швейцарія. Економічно і політично вони орієнтовані на розвиток відносин з ЄС, що не суперечить їхньому нейтральному статусу.

Нейтральний статус – це не завмерла бездіяльність. Це економічна кооперація і зони вільної торгівлі, інтенсивний розвиток економіки.

Інтеграція України у структури Євросоюзу і участь у створенні єдиного євразійського економічного простору не тільки не суперечать позаблоковому статусу України, а й створює для нього достатній економічний фундамент.

Для України постає питання щодо вирішення проблеми можливого впровадження політики активного нейтралітету, можливо й іншого, що має проблематичність у відновленні економічної співпраці з Російською Федерацією, у тому числі, участь в ЄСП, з одночасним збереженням тісної співпраці в рамках особливого партнерства з НАТО.

Приклад реалізації такої альтернативи можемо сьогодні спостерігати у сусідній державі – Білорусії. При цьому варіант активного нейтралітету, як концепція, є лише пропагандистським актом.

Виголошуючи нейтралітет на папері, Україна не в змозі його реалізувати так, наприклад, як це має місце у Швейцарії, Австрії чи інших країнах унаслідок свого геополітичного становища. Підтвердженням цього є те, що останні десятиліття наша держава надто часто була об'єктом посягань з боку сусідніх держав. У цьому контексті можна згадати острів Тузла, суперечки навколо острова Зміїного, демарші в Криму.

Не видається можливим впроваджувати таку політику і в майбутньому, зближуючись з Російською Федерацією. Це означатиме посилення останньої в геополітичному плані та відхід від співпраці з західними державами, оскільки Росія розглядає співпрацю з НАТО виключно в інтересах реалізації власних національних інтересів. За цих умов певні переваги мають інші стратегії.

Нейтралітет за європейською моделлю.

Неприєднання України до міжнародних військових блоків і забезпечення обороноздатності власними силами, спираючись на базовий принцип недоторканості території нейтральної країни, відкриває перед Україною низку привабливих перспектив. На нейтральну Україну перестане тиснути геостратегічний російсько-американський конфлікт з приводу членства в НАТО. Буде створено реальні можливості використання стратегічних транзитних переваг України і, відповідно, оздоровиться атмосфера енергетичного діалогу з Росією. Інтеграція України у світовий економічний простір здійснюватиметься на основі вигіднішої нашої участі в міжнародному поділі праці.

Проте врахування негативних чинників, а воно необхідне, викликає стриманість в інтегральній оцінці цього варіанта для нашої держави. По-перше, Україна геополітично розташована «між двома вогнями», між зонами впливу могутніх військових блоків. І в разі теоретично можливого військово-політичного протистояння на континенті, становище нейтральної України може виявитися неприпустимо складним.

Можливість такого розвитку подій не настільки вже й низька, з огляду на зростання військово-політичної нестабільності і конфліктності у світі, активність міжнародних терористичних угруповань та нову гонку озброєнь. Сьогодні оборонна промисловість України може виробляти озброєння і військову техніку лише в обсязі 5% від необхідного. Реструктуризація оборонної промисловості на найближчу перспективу – непосильне завдання для економіки України. Тому правовому закріпленню нейтрального статусу України мають передувати швидкі та якісні реформи в економіці й ОПК.

Посилений нейтралітет.

З огляду на чинники «за» і «проти» набуття Україною нейтрального статусу, можна було б розглядати варіант нейтралітету, посиленого протекціонізмом окремих держав і союзів, наприклад, Договором про забезпечення гарантій військової безпеки України з боку США, НАТО і Росії. Але для цього НАТО має відмовитися від подальшого розширення на Схід, а США і Росія – від викорис-

тання України з метою реалізації своїх геостратегічних інтересів. Великим каменем спотикання при реалізації такого варіанта, як і у разі нейтрального європейського статусу, може стати питання про виведення з території України військово-морської бази Росії, оскільки ненадання території – ключова вимога до юридично нейтральної країни [7; 10].

⇒ Забезпечення суверенітету й національної безпеки є однією з головних функцій держави. Саме завдяки цьому засади розробки та забезпечення Стратегії національної й воєнної безпеки України мають велику актуальність та потребу відповідати викликам, що постають на шляху розбудови державності.

Оптимізація державотворення і трансформаційних процесів у суспільстві неможлива без чіткої стратегії на перспективу. Національна стратегія повинна визначати основні пріоритети, цілі й напрями розвитку держави з урахуванням усіх базових параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища та їх можливих змін. Аналіз проблем реформування України дозволяє стверджувати про необхідність підвищення ефективності політики національної безпеки. Дана політика має бути спрямована на забезпечення геополітичних інтересів України, її суверенітету, політичної стабільності, прогресивного розвитку, на освоєння сучасних форм світового цивілізаційного процесу з урахуванням як історичної спадщини України, так і глобалізаційних тенденцій. При її розробці головна увага має бути зосереджена на стратегічному плануванні, вирізнятися жорстким прагматизмом і точним розрахунком у напрямі реалізації національних інтересів, насамперед тих, які визначають пріоритети державного будівництва.

У теорії і практиці існує чимало недоліків у формуванні нормативно-правового фундаменту національної безпеки. Основними причинами є відсутність системного підходу при визначенні сутності, змісту та призначення Концепції, Доктрини й Стратегії національної безпеки, пріоритетності при їх розробці, прийнятті та уточненні, недосконалості теоретико-методологічних основ щодо розробки цих документів. З огляду на сказане, основні параметри Стратегії національної безпеки мають розглядатися виконавчою владою спільно з Радою національної безпеки і оборони України щороку, до затвердження державного бюджету розглядатися Верховною Радою, а після прийняття бюджету – затверджуватися на законодавчому рівні. Таким чином, Концепція національної безпеки і Доктрина національної безпеки мають бути керівними документами загальної діяльності держави у галузі внутрішньої і зовнішньої політики й визначати систему національних інтересів та цілей, принципів розподілу наявних у державі ресурсів (засобів), а Стратегії національної безпеки – охоплювати концентрацію зусиль держави, спрямованих на протидію загрозам реалізації національних інтересів.

Література.

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, №30, ст. 141.
2. Закон України Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 39, ст. 351.
3. Богданович В. Ю., Маначинський А.Я. Методологические основы системных исследований проблем военной безопасности государства. – К.: 2001. – 172 с.
4. Божок Є. Військова сфера НАТО // Атлантична панорама. – 2007. – №6.
5. Вакуліна О. Створювати національну систему безпеки чи йти в НАТО. – Голос України. – 2008. – № 221.

6. Ключев А. РНБО. Модернізація стартувала. // Дзеркало тижня. № 11, 2012.

7. Романов І. В. Стратегії Національної безпеки // Атлантична панорама. – №6. – 2008. – С. 34–38.

8. Семенченко А. І. Теоретико-методологічні засади визначення, класифікації та оцінки систем загроз національної безпеки і рекомендації щодо їх удосконалення // Вісн. Нац. акад. держ. упр. – 2007. – № 3. – С. 86–108.

9. Ситник Г.П. Управління національною безпекою в контексті глобальних трансформацій світового простору // Вісник УАДУ.

10. Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року / Затверджений Указом Президента України від 22 червня 2004 року №670/2004 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 червня 2004 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року».

УДК 353:351.74

Микола Орлов

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Обґрунтовані підходи щодо розроблення концептуальної моделі взаємодії регіональних органів виконавчої влади в сфері охорони правопорядку з урахуванням великої кількості органів, які задіяні в цьому процесі, каналів обміну інформацією взаємодії і зміни стану навколишнього середовища.

Ключові слова: модель, взаємодія, регіональний орган виконавчої влади.

⇒ Взаємодія – один із найскладніших процесів, які досліджуються в теорії управління і взаємодії і реалізуються на практиці. При організації взаємодії двох і більше суб'єктів, які підпорядковуються різним органам управління, варто вести розмову про міжвидову (міжсуб'єкту) взаємодію.

Термін *міжвидова взаємодія «об'єднаність»* набула нового значення і змісту за результатами воєнних дій в Іраку. Цьому сприяла планомірна робота декількох поколінь адміністрацій президентів США (Рейгана, Буша старшого, Клінтона і Буша молодшого) щодо методичного формування якісно нового зовнішнього вигляду і внутрішнього стану збройних сил за рахунок реалізації *концепції міжвидової взаємодії* і відповідного виділення на ці цілі ресурсів (в першу чергу фінансових).

Як відмічає один із впливових американських спеціалістів Уільям Метьюс, американські командири стали здатними вміло інтегрувати сили лише після тривалої роботи з ними в плані організації взаємодії [1]. Як приклад, можна навести висловлювання генерал-майора Роберта Скейлса, автора офіційної історії застосування американських сухопутних військ у війні в Перській за-

© Орлов М.М., 2012.